

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 44. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1834_534A-txt-shoot-idm1525.pdf (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Naar vi saaledes upartisk betragte vor Stats-Kirke i Midten af forrige Aarhundrede, da alle Præster bogstavelig fulgte Alt "hvad skrevet stod" i Ritualet, Alter-Bogen og Pontoppidans Forklaring, da maae vi tilstaae, det er ikke noget lysteligt Syn; thi Landsby-Præsten (uden Sammenligning den vigtigste for Staten) var meget almindelig en Bussemænd for Bønderne, med hvem de bogstavelig kiøs deres uartige Børn, og for honette Folk var han "Guds Ord fra Landet", tit en meget skikkelig Mand, men gjerne "stiverlig" i alle Maader, Prædikenerne var sædvanlig baade i store Stæder og paa Landet lange og kiedsommelige, Guds-Tjenesten søvrig, og lærde Folk temmelig enige om at kalde Stats-Kirken "*et nødvendigt Onde*". Ligger Grunden hertil maa skee blot deri, at de fleste af Præsterne var i *Grunden* hverken Lutheraner eller Calvinister, Hallenser eller Hernhuter, og at de Oplyste, som med Holberg savnede Religions-Frihed, deels hadede og deels foragtede den Stats-Kirke, der stod deres Frihed i Veien, og gienlød af en Tro, Man for det Meste godt kunde høre, Præsten havde lært udenad med sin Præken? Vistnok saare vægtige Grunde, som maae tages i Betragtning, og Man maa heller ikke glemme, det er forgiæves i *Forstands-Tiden* enten hos Lærd eller Læg at vente den høie Betragtning af Kirken eller den dybe Følelse af dens Uundværlighed, der paa tidligere Trin har fundet Sted; men selv hvad der med Rette skal kaldes et "*nødvendigt Onde*" maa dog aabenbar forebygge noget *Værre*, og en *Stats-Kirke*, der kun kaldes et stort Gode af dem, den giver "*Leve-Brød*" og ansees af de Oplyste for at staae i Veien for noget *Bedre*, den Kirke maatte Stats-Manden kalde et unødvendigt og farligt *Onde*, som der snarest mueligt maatte raades Bod paa, og vidste vi det ellers ikke, maatte Englands ravende Stats-Kirke kunne lære os, at der i *Forstands-Tiden* slet ikke behøves Andet end en *foreskrevet Liturgi, Lære-Form og Psalme-Bog*, for at gjøre Stats-Kirken til et saadant *Onde*. I England har der nemlig, som Man veed, giennem hele det forrige Aarhundrede været saa stor *Religjons-Frihed* udenfor Stats-Kirken, at Man bør formode, der blev ikke Mange i den, som havde Noget mod Fæderne-Troen, men vi veed ogsaa, en stor Deel gik ud *blot* for *Liturgi*s Skyld, og at den, tilligemed de 39 Artikler og Davids Psalmer, maa have hvilet tungt paa dem der blev, er klart af den Dødhed, der stikker saa besynderlig af mod den raske Driftighed trindt omkring, at den maa kaldes unaturlig, og det saameget mere, som den *Engelske Forstand* er *langt fra* at være *kirkefiendsk*. Man tænke kun ikke, det kommer af, at den Engelske Liturgi, Sang og Lære-Form er 46reent urimelige, thi de er intet mindre for Folk med Fæderne-Troen, og for Engelsk-Mænd er de netop det Samme, som Alter-Bogen, de gamle Psalmer og den Augsburgske Confession for os: Mester-Stykker fra forud Tid, som vi nok lade være at eftergiøre end sige at overtræffe, da vi har langt mindre Følelse for det Væsenlige og Almindelige, og langt mere *Forkiærlighed* for vor "*individuelle*" Syns-Maade og for "*vore egne Æg*" end de Gamle. Nei, i *denne vores Forskjellighed* fra de forrige Slægter, i vores "*Forstandighed*" med alle dens *Dyder og Lyder*, med Trangen til Frem-Skridt og Afvexling, og Foranderligheden baade til det *Bedre* og det *Værre*, deri ligger det *naturlig* og *nødvendig*, ikke blot at Endeel af os aabenbar forkaster og bestrider Fæderne-Troen, *især* naar Man vil *paatvinge* os den, men ogsaa, at skjøndt vi beholde den, og kan endnu langt mindre finde os i *hinandens* Noder- og Lære-Former end i de *Gamles*, saa finde vi os dog ogsaa ubehagelig indskrænkede og trykkede af disse, *især* naar vi er *bundne* til dem. Dette lader sig slet ikke ved nogen Konst eller Kraft forandre, thi vi kan ligesaalidt *virkelig* komme *bag ved* vor Tids-Alder, som Fæderne kunde komme *forud* for deres, og tænkte Man at gjøre Alle tilpas ved at binde til Noget, som Ingen kunde have synderligt at indvende imod, fordi det var aldeles svævende og ubestemt, da vilde det netop pine, om ikke Sjælen ud af Livet, saa dog, hvad her er det Samme, *Livet ud af Sjælen* paa os, og det blev Statens egen Skyld, at Præsterne var Føde-Nød og Stats-Kirken til Spot for de Letsindige og til Ærgrelse for de Alvorlige, der betænkte baade hvad den kostede og hvad den forspildte. – Selv i England, hvor dog *Canonicater* og *Bispe-Stole* lokke, synes i det sidste Aarhundrede kun *enkelte gode Hoveder* at have ligesom forvildet sig ind mellem de *fungerende* Præster, og selv *deres* udmærkede Evner sporer Man snarere ethvert andet Sted end i Kirken, hvor Alt er afcirklet, afveiet og afmaalt, og hvad Under da, at det gik ligedan hos os, i forrige Aarhundrede, saalænge *Ritual* og *Alter-Bog* og *Pontoppidans Forklaring* var de *døde Ting*, til hvis Tjeneste alle Præsters *Liv* skulde indvies, ja, paa hvis Alter det skulde opoffres. *Pontoppidans Forklaring* maae vi især lægge Mærke til, ingenlunde fordi jeg troer, den var værre at bindes til end *Balles Lærebog*, men især fordi vore Fædre *virkelig* var *bundne* til Hiin og vi aldrig til Denne, og derhos fordi jeg ikke troer, Man nogensteds har været bundet til meer end en "*Catechismus*", undtagen hos os, saalænge "*Pontoppidans Forklaring*" herskede, thi den var, Gud skee Lov! baade den Første og den Sidste, og det var kun nogle faa gamle Præster, der betragtede *Balles Lærebog* med samme Øine og tog da naturligviis i Aanden deres Død over den. Før *Pontoppidans Forklaring* canoniseredes, kunde nemlig Præsterne dog vælge mellem alle de orthodoxe Forklaringer, eller selv skrive En, hvad unægtelig hjælper til at oplive Underviisningen, men nu var de *bundne* og det ovenikiøbet til en noget *pietistisk* Bog, som Mange af dem langt heller vilde prædiket *imod*, og det var unægtelig fortvivlet, saa det var intet Under, de Dygtige skyede Præste-Kjolen eller bar den mismodig og sukkende.